

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 2 Zelfverwerkelijking in een zinloze wereld

8 maximumscore 3

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- Sartres omschrijving van het essentialisme: de opvatting dat de mens een kern en daarmee een vooraf gegeven bedoeling heeft 1
- met verwijzing naar tekst 3 1
- een uitleg waarom Camus Sartres kritiek op het essentialisme zou onderschrijven: ook Camus ontkent een vooraf gegeven zin 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Het essentialisme stelt dat iedereen een essentie heeft en die essentie bepaalt ook de vooraf gegeven zin van jouw leven. Maar volgens Sartre is de mens niets méér dan wat hij van zichzelf maakt: er is dus geen vooraf gegeven doel of zin 1
- Camus zou Sartres kritiek op het essentialisme onderschrijven, omdat Camus er ook vanuit gaat dat de wereld geen vooraf gegeven zin heeft 1
- Dit blijkt bijvoorbeeld uit tekst 3 als er staat dat wanneer wij behoefte hebben aan zingeving, de wereld niet tegemoetkomt aan dat verlangen 1

9 maximumscore 4

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- De centrale gedachte van het natuurwetmatig determinisme: elke gebeurtenis in het heden wordt volledig bepaald door gebeurtenissen in het verleden en de natuurwetten 1
- Een overeenkomst tussen de situatie van Sisyphus en het natuurwetmatig determinisme: elke gebeurtenis in de situatie van Sisyphus volgt noodzakelijk uit de gebeurtenis daarvoor 1
- De definitie van de causale geslotenheid van het natuurkundig domein: iedere gebeurtenis binnen het natuurkundig domein die een oorzaak heeft, wordt volledig veroorzaakt door gebeurtenissen binnen het natuurkundig domein 1
- Een verschil tussen de situatie van Sisyphus en de causale geslotenheid van het natuurkundig domein: bij Sisyphus is er wel ruimte voor een bovennatuurlijke kracht 1

Eindexamen vwo filosofie 2013-I

havovwo.nl

Vraag	Antwoord	Scores
	voorbeeld van een goed antwoord:	
	<ul style="list-style-type: none">De centrale gedachte van het natuurwetmatig determinisme is dat elke gebeurtenis in het heden volledig wordt bepaald door gebeurtenissen uit het verleden	1
	<ul style="list-style-type: none">In de straf van Sisyphus kun je dit ook herkennen, want een overeenkomst tussen het natuurwetmatig determinisme en de arbeid die Sisyphus vanwege zijn straf moet uitvoeren, is dat zijn gedrag inderdaad bepaald is door gebeurtenissen uit het verleden: als eenmaal de steen aan de top van de berg is, ligt het al vast dat de steen naar beneden zal gaan rollen en Sisyphus er voor de zoveelste keer achteraan moet. De gebeurtenissen volgen elkaar noodzakelijk op	1
	<ul style="list-style-type: none">De definitie van de causale geslotenheid van het natuurkundig domein is dat iedere gebeurtenis binnen het natuurkundig domein die een oorzaak heeft, volledig veroorzaakt wordt door gebeurtenissen binnen het natuurkundig domein	1
	<ul style="list-style-type: none">Dat is in het geval van Sisyphus natuurlijk niet zo: hij is door de goden daar neergezet om zinloos omhoog en omlaag te lopen. De goden zouden dit ook kunnen veranderen, dus: de situatie waarin Sisyphus zich bevindt sluit bovennatuurlijke krachten niet uit	1
10	maximumscore 2	
	Een goed antwoord bevat de volgende twee elementen:	
	<ul style="list-style-type: none">een uitleg waarom Sisyphus niets anders is dan wat hij van zichzelf maakt: hij heeft een keuze	1
	<ul style="list-style-type: none">een argumentatie waarom Sisyphus zich schuldig maakt aan 'mauvaise foi' als hij zijn eigen bestaan als zinloos zou bestempelen: hij heeft altijd de keuze hoe hij omgaat met de factoren waardoor hij wordt beperkt en kan die verantwoordelijkheid niet afwentelen	1
	of	
	<ul style="list-style-type: none">een argumentatie waarom Sisyphus zich niet schuldig maakt aan 'mauvaise foi' als hij zijn eigen bestaan als zinloos zou bestempelen: erkenning van de zinloosheid van het bestaan sluit vormgeving daarvan niet uit	1

Eindexamen vwo filosofie 2013-I

havovwo.nl

Vraag	Antwoord	Scores
	<p>voorbeeld van een goed antwoord:</p> <ul style="list-style-type: none">• Hoewel het bij Sisyphus lijkt alsof hij een soort uitzondering is, verschilt zijn leven misschien niet veel van stervelingen die niet gestraft zijn. Bij Sisyphus is misschien het absurde op de spits gedreven, maar mensen hebben eigenlijk precies hetzelfde bestaan als Sisyphus. Ook Sisyphus moet zijn houding bepalen tegenover zijn straf en daarin heeft hij een keuze: hij kan zich verzetten, zich kwaad maken enzovoort. Zijn leven wordt daarom, net als bij gewone stervelingen, door hemzelf bepaald	1
	<ul style="list-style-type: none">• Sisyphus zou zich volgens Sartre schuldig maken aan ‘mauvaise foi’ als hij zijn eigen gedetermineerde bestaan als zinloos zou bestempelen. Sisyphus kan ervoor kiezen hoe hij omgaat met de factoren waardoor hij wordt beperkt, net als wij. Als hij zou beweren dat het determinisme de oorzaak is van zijn zinloze leven, dan zou hij doen alsof hij niet die keuze had en zou dan dus te kwader trouw zijn	1
	<p>of</p> <ul style="list-style-type: none">• Sisyphus maakt zich niet schuldig aan ‘mauvaise foi’, want je kunt best je eigen bestaan als zinloos bestempelen – op grond van het ontbreken van vooraf gegeven zin – , zonder je verantwoordelijkheid te ontlopen; ook al bestempel je je leven als zinloos, toch kun je het vormgeven	1
11	maximumscore 3 <p>Een goed antwoord bevat de volgende elementen:</p> <ul style="list-style-type: none">• een argumentatie waarom Mill de straf van Sisyphus typisch calvinistisch zou noemen: Sisyphus wordt tot gehoorzaamheid gedwongen en hij kan daardoor niet meer eigenzinnig zijn• een uitleg waarom Mill zou betogen dat Sisyphus enerzijds actief betrokken zou moeten zijn op de vorming van zijn eigen karakter: het is een hoofdbestanddeel van het menselijk geluk• een uitleg waarom die actieve betrokkenheid anderzijds minder positieve consequenties heeft dan bij gewone mensen: actieve betrokkenheid bij het eigen karakter helpt de samenleving vooruit. Deze reden is niet belangrijk bij Sisyphus	1 1 1

Eindexamen vwo filosofie 2013-I

havovwo.nl

Vraag	Antwoord	Scores
	<p>voorbeeld van een goed antwoord:</p> <ul style="list-style-type: none">• Mill beschouwt het calvinisme als een overtuiging die individualiteit verschrompelt tot het idee van gehoorzaamheid. Hij schrijft dat de grootste zonde van de mens volgens het calvinisme eigenzinnigheid is. Alle vermogens die een mens heeft, worden ondergeschikt aan de onderwerping aan Gods wil. Vermogens die hij zou kunnen gebruiken voor een ander doel kan hij maar beter missen. Zo is het met Sisyphus ook: mocht hij andere vermogens hebben dan de rots te rollen dan is dat erg jammer voor hem. Hij gehoorzaamt de goden en alle talenten waaruit eigenzinnigheid zou blijken, zijn ondergeschikt gemaakt aan de onderwerping	1
	<ul style="list-style-type: none">• De vrije individuele ontplooiing van je eigen karakter is één van de hoofdbestanddelen van het menselijk geluk en daarom moet Sisyphus betrokken zijn bij de vorming van zijn eigen karakter, net als bij gewone mensen	1
	<ul style="list-style-type: none">• Maar Sisyphus' situatie is ook anders dan die van gewone mensen. Mill schrijft dat de samenleving er door vrije individuele ontplooiing op vooruit gaat. Maar die laatste reden is niet relevant in het geval van Sisyphus, want hij is geen onderdeel van een samenleving. De betrokkenheid van Sisyphus op zijn eigen karakter heeft dus minder positieve consequenties dan bij gewone mensen	1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

12 maximumscore 3

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg waarom Camus' beschrijving van Sisyphus' zelfevaluatie volgens Taylor tegen het idee van radicale keuze zou spreken: Sisyphus analyseert zichzelf met behulp van door de cultuur overgeleverde begrippen en niet vanuit het niets 1
- gebaseerd op cultuuraspecten uit tekst 5 1
- een uitleg van het verschil tussen sterke en zwakke zelfevaluatie met behulp van tekst 5: kwantitatieve versus kwalitatieve evaluatie 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Taylor zou zeggen dat Sisyphus begint met kiezen vanuit een door zijn cultuur overgeleverd waardesysteem. Als hij er dus voor kiest om de steen als 'zijn wereld' te gaan beschouwen doet hij dit niet uit het niets. Een radicale keuze houdt in dat je wel vanuit het niets kunt kiezen wat je belangrijk vindt 1
- Hij kiest, zo staat er in tekst 5, op basis van zijn moed en verstand. Wat 'moed' en 'verstand' precies betekenen en dat het goed is om je daardoor te laten leiden, heeft Sisyphus niet zelf bedacht, maar is overgeleverd door de cultuur waarin hij is opgegroeid. Sterker nog, dat Camus Sisyphus als held ziet, laat al zien dat Sisyphus geen radicale keuze maakt. Want als hij er radicaal voor zou kunnen kiezen de steen belangrijk en zijn leven geweldig te vinden, zou er niemand zijn om hem te prijzen. Sisyphus is precies een held volgens Camus, omdat hij in een moeilijke situatie zin weet te geven aan zijn leven. Hij bevindt zich dus al in een ongekozen moeilijke situatie 1
- In tekst 5 staat dat 'de strijd tegen de top voldoende is om het hart van een mens te vervullen', wat je kunt zien als een zwakke zelfevaluatie van het omwentelen van de steen. Vervolgens staat er in tekst 5 dat Sisyphus' moed en verstand hem dingen doen inzien. Hier staat duidelijk een afweging naar aanleiding van de vraag 'wat voor mens wil ik zijn?' Deze vraag is onderdeel van een sterke zelfevaluatie. 1

Eindexamen vwo filosofie 2013-I

havovwo.nl

Vraag	Antwoord	Scores
13	maximumscore 3	
	Een goed antwoord bevat de volgende drie elementen:	
	<ul style="list-style-type: none">• een argumentatie tegen het idee van zelfverwerkelijking op basis van het begrip karakter bij Mill: Sisyphus kan zichzelf niet verwerklijken, want hij kan alleen maar doen wat de goden willen; zijn verlangens kunnen zich niet ontwikkelen	1
	<ul style="list-style-type: none">• een argumentatie voor het idee van zelfverwerkelijking op basis van het idee van Sartre, dat er in een situatie nooit dwingende redenen zijn die één bepaalde keuze noodzakelijk maken	1
	<ul style="list-style-type: none">• een afweging van beide posities: de positie van Mill is hier meer van toepassing, omdat Sisyphus alleen maar kan doen wat de goden willen	1
	of	
	<ul style="list-style-type: none">• de positie van Sartre is van toepassing: er zijn nooit dwingende redenen die slechts één bepaalde keuze noodzakelijk maken	1
	voorbeeld van een goed antwoord:	
	<ul style="list-style-type: none">• Ik ben het met Mill eens dat Sisyphus zichzelf niet kan verwerklijken. Iemand heeft een karakter als zijn verlangens en hartstochten uit hemzelf voortkomen, ontwikkeld en gevormd door zijn eigen natuur en door zijn eigen beschaving. Voor een deel kan Sisyphus wel een karakter hebben, maar zijn ingevingen kunnen nooit afwijken van wat de goden met hem willen. Zijn verlangens zijn niet gevormd en ontwikkeld, ze zijn het gevolg van een keuze als we Camus moeten geloven	1
	<ul style="list-style-type: none">• Volgens Sartre kan Sisyphus zichzelf wel verwerklijken. Er zijn volgens Sartre nooit dwingende redenen die alleen maar één bepaalde keuze noodzakelijk maken. Bij Sisyphus lijkt dat wel het geval, maar eigenlijk verschilt Sisyphus niet veel van ons. Wij moeten ook onze houding ten opzichte van onze facticiteit bepalen. We kunnen die omarmen, afwijzen, aarzelend tegemoet treden, enzovoort. We hebben altijd een keuze en niets dwingt Sisyphus bewust de berg af te lopen. Hij had het ook vloekend, huilend of lachend kunnen doen. En daarmee ontwerpt hij dus zijn eigen bestaan als absurde held	1
	<ul style="list-style-type: none">• Als ik de twee filosofen met elkaar vergelijk, dan denk ik dat Mill gelijk heeft: Sisyphus kan zichzelf niet verwerklijken. Hij kan alleen maar doen wat de goden willen en dat tot in de eeuwigheid. Hij kan nooit individueel groeien of dingen uitproberen en dan lijkt het te veel gevraagd om vol te houden dat Sisyphus zijn eigen bestaan ontwerpt in de zin van Sartre	1
	of	
	<ul style="list-style-type: none">• Volgens mij heeft Sartre gelijk: Sisyphus zou zich toch in een of andere vorm tegen de straf van de goden kunnen verzetten en een eigen keuze kunnen maken, zoals lachend het rotsblok voortduwen	1